

*Г. М. Кучерова,
методист лабораторії методичного
забезпечення КЗ «Житомирський
ОІППО» ЖОР*

Основні напрямки управління освітнім процесом у контексті модернізації освітньої галузі

Серед основних завдань розбудови сучасної системи освіти, визначених Законом України «Про освіту», перебуває забезпечення професійного розвитку й удосконалення педагогічних кадрів упродовж їхньої професійної діяльності. Із урахуванням особливості цієї діяльності, яка за змістом і сутністю є діяльністю творчою, важливим є робота заступника директора закладу загальної середньої освіти з навчально-виховної роботи.

Сьогодні, коли акцент ставиться на формування компетентностей, характеристику особистості, цінностей і ставлень, що досягається через зміну змісту освіти, впровадження інтерактивних методик викладання, створення нового освітнього середовища та нової культури управління закладом освіти, для заступника визначаються стратегічні напрямки управління освітнім процесом.

Відповідно до законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті, Концепції Нової української школи, розпоряджень Кабінету Міністрів від 14.12.2016 № 988-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року», № 903-р від 13.12.2017 року «Про затвердження плану заходів на 2017–2029 роки із запровадження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа», інших нормативно-правових актів та розпорядчих документів, слід організувати освітній процес в закладах освіти у 2018/2019 навчальному році, визначитися з чинниками та компонентами якісної початкової освіти, усвідомити нові професійні ролі і завдання керівників закладів загальної середньої освіти на сучасному етапі освітніх змін.

Орієнтуємо заступників директорів на здійснення науково-методичного супроводу та контролю за реалізацією Державних стандартів освіти, зокрема *Державного стандарту початкової освіти, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 року № 87*, за яким стартує в новому навчальному році початкова школа, *Державного стандарту початкової загальної освіти, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2011 р. № 462*; *Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року №1392*; *Державного*

стандарту початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2013 року № 6, які виконують функцію інструменту модернізації освіти.

Особливої уваги керівників закладу освіти щодо вибору освітньої програми потребує наказ МОН України від 21.03.2018 № 268 *“Про затвердження типових освітніх та навчальних програм для 1–2-х класів закладів загальної середньої освіти”* (Типова освітня програма, розроблена під керівництвом О.Я. Савченко, та Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Р. Б. Шияна), які передбачають досягнення здобувачами освіти результатів навчання (компетентностей), визначених Державним стандартом початкової освіти.

Звертаємо увагу заступників директорів закладів освіти на оновлені програми для початкової школи, опис ключових змін до навчальних програм, дидактичні матеріали до них, які вміщені на веб-сайті МОН України та повинні стати змістом управління освітнім процесом.

Через інформаційно-аналітичну діяльність пропонуємо реалізувати лист МОН України від 18.05.2018 року №2.2-1250 *«Методичні рекомендації щодо формульованого оцінювання учнів 1 класу»* та лист МОН України від 02.04.2018 №1/9-190 *“Щодо скороченої тривалості уроку для учнів початкової школи”*, які регламентують освітній процес в початковій ланці.

Орієнтуємо заступників директорів закладів освіти на змісті Листа МОН України №1/9-344 від 25.05.2018 *“Про завершення експертизи освітніх програм”*, яким вісім нетипових освітніх програм початкової школи отримали дозвіл і можуть впроваджуватись у закладах загальної середньої освіти, а саме:

- «Освітня програма для 1–2 класу за системою розвивального навчання Д. Б. Ельконіна, В. В. Давидова та ін.» (автори І. П. Старагіна, Г.М. Захарова, Г.В. Жемчужкіна, К.І. Пінсон, О.А. Перепелиця, Н. П. Сосницька);
- «Освітня програма для 1–2 класів закладів загальної середньої освіти «Інтелект України» (автор І.В. Гавриш);
- «Освітня програма для 1–2-х класів початкової школи за педагогічною технологією «Росток» (автор Т.О. Пушкарьова);
- «Освітня програма «Початкова школа: освіта для життя» (авторський колектив Київського університету імені Бориса Грінченка, науковий керівник В.О. Огневюк);
- «Освітня програма «На крилах успіху» для учнів 1–2-х класів закладів загальної середньої освіти» (Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук, науковий керівник А. Д. Цимбалару);
- «Освітня програма першого циклу початкової освіти за вальдорфською педагогікою (Асоціація вальдорфських ініціатив в Україні, автори Д.Ю. Косенко та О.І. Мезенцева);
- «Освітня програма для 1–2-х класів закладів загальної середньої освіти за системою розвивального навчання (Центр психології і методики розвивального навчання, автори С. В. Ломакович, Л.І. Тимченко, С. О. Жукова, О.М. Кондратюк);

• «Освітня програма для 1–2-х класів «Світ, в якому я живу» (Видавництво «Навчальна книга-Богдан», керівник професор С.І. Якименко).

Рекомендуємо опрацювати зміст Типових освітніх програм, визначених нормативною базою МОН України чинними у 2018/2019 навчальному році:

- [наказ МОН України №407 від 20.04.2018 «Про затвердження типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти I ступеня» \(для 2–4 класів, Державний стандарт 2011 року\);](#)

- [наказ МОН України №405 від 20.04.2018 «Про затвердження типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти II ступеня»;](#)

- [наказ МОН України №408 від 20.04.2018 «Про затвердження типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти III ступеня» \(для 10-х класів, Державний стандарт 2011 року\);](#)

- [наказ МОН України №406 від 20.04.2018 «Про затвердження типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти III ступеня» \(для 11-х класів, Державний стандарт 2004 року\),](#) які передбачають досягнення учнями результатів навчання (компетентностей), визначених Державним стандартом.

Програми містять необхідні вміння, ставлення та навчальні ресурси ключових компетентностей, а також **наскрізні лінії**, які впродовж усього навчального процесу покликані забезпечити якісну освіту учнів, а саме: екологічна безпека й сталий розвиток, громадянська відповідальність, здоров'я і безпека та підприємливість і фінансова грамотність.

Цінним є й те, що документи містять варіанти навчального плану для вивчення мов корінного народу та мов національних меншин, велика увага приділяється варіативному складнику як фактору підвищення ефективності освітнього процесу, реалізації здоров'язбережувальної компетентності через інтеграцію змісту предметів всіх освітніх галузей, рекомендовані форми організації освітнього процесу, якими є різні типи уроків (формування компетентностей, розвиток компетентностей, перевірки та/або оцінювання досягнення компетентностей, корекції основних компетентностей, комбінований урок), що повинно стати об'єктом організаційної, навчальної та контролюючої діяльності заступника.

Окрім того, освітня програма закладу базової середньої освіти, сформована на основі Типової освітньої програми, не потребує окремого затвердження центральним органом забезпечення якості освіти, що дозволяє школам самостійно визначати хід освітнього процесу, орієнтуючись на формування ключових та предметних компетентностей учнів після закінчення навчального року.

Наголошуємо, що вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення конкретних очікуваних результатів, зазначених у навчальних програмах.

З метою реалізації профільного навчання радимо спрямувати роботу педагогічних працівників на створення авторських програм курсів за вибором

і використання їх в освітньому процесі після погодження в установленому порядку.

Серед основних питань організації освітнього процесу заступникам директорів слід акцентувати увагу на питанні створення системи внутрішнього забезпечення якості освіти, інструментом якої є навчально-методичне та матеріально-технічне забезпечення освітньої діяльності, на що спрямовано ряд розпорядчих документів МОН України:

- лист від 20.09. 2017 року № 21.1/12-р-677 «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації нового Державного стандарту початкової загальної освіти»;

- наказ МОН України від 23.03.2018 року №283 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо організації освітнього простору Нової української школи», відповідно до яких організація освітнього простору навчального кабінету здійснюється через такі навчальні осередки:

- ✓ осередок навчально-пізнавальної діяльності з відповідними меблями;

- ✓ змінні тематичні осередки, в яких розміщуються дошки/фліпчарти/стенди тощо;

- ✓ осередок для гри, оснащений настільними іграми, інвентарем для рухливих ігор;

- ✓ осередок художньо-творчої діяльності з полицями для зберігання приладдя та стендом для змінної виставки дитячих робіт;

- ✓ куточок живої природи;

- ✓ осередок відпочинку з килимом для сидіння та гри, стільцями, кріслами-пуфами, подушками з м'яким покриттям;

- ✓ дитяча класна бібліотечка;

- ✓ осередок вчителя, оснащений столом, стільцем, комп'ютером, полицями/ящиками, шафами для зберігання дидактичного матеріалу тощо;

- [наказ МОН України від 06.04.2018 № 331 «Про видання частини навчальної літератури для закладів загальної середньої освіти за кошти державного бюджету України у 2018 році»](#), а саме:

- Хрестоматія сучасної української дитячої літератури для читання в 1, 2 класах серії “Шкільна бібліотека” (укладач Стус Т.В., автори передмови Стус Т.В., Луцевська О.В.);

- Хрестоматія сучасної української дитячої літератури для читання в 3, 4 класах серії “Шкільна бібліотека” (укладач, автор передмови Стус Т.В.).

- [наказ МОН України від 18.04.2018 № 391 “Щодо обладнання інноваційних навчально-тренінгових класів”](#);

- [наказ МОН України від 19.12.2017 № 1633 «Про затвердження Примірного переліку ігрового та навчально-дидактичного обладнання для закладів дошкільної освіти»](#) (для НВК).

Рекомендуємо опрацювати веб-сайт МОН України «Дітям з особливими потребами» за посиланням: <https://mon.gov.ua/ua/tag/dityam-z-osoblivimi-potreбами>

[potrebami](#) щодо створення освітнього простору для дітей з особливими освітніми потребами.

Просимо взяти до керівництва окремі накази та листи МОН України:

- *наказ МОН України №367 від 16.04.2018* "Про затвердження порядку зарахування, відрахування та переведення учнів до державних та комунальних закладів освіти для здобуття повної загальної середньої освіти";

- *наказ МОН України № 551 від 31.05.2018 року* «Про надання грифа «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» підручникам для 5 та 10 класів закладів загальної середньої освіти»;

- *наказ МОН № 552 від 31.05.2018 року* «Про затвердження переліку підручників для 5 та 10 класів закладів загальної середньої освіти, що можуть друкуватися за кошти державного бюджету»;

- *наказ МОН України № 99 від 05.02.2018 року* «Про затвердження Порядку виготовлення та видачі повторних документів про проходження зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання, здобутих на основі повної загальної середньої освіти»;

- *наказ МОН України № 498 від 17.05.2018 року* «Про безкоштовне забезпечення перших класів державних і комунальних закладів загальної середньої освіти у Вінницькій, Житомирській, Київській, Полтавській, Сумській, Черкаській, Чернігівській областях та в місті Києві ігровими наборами LEGO Play Box»;

- *наказ МОН України № 497 від 17.05.2018 року* «Про безкоштовне забезпечення перших класів Державних і комунальних закладів загальної середньої освіти ігровими наборами Six Bricks»;

- *лист МОН України 1/9-320 від 18.05.2018* «Роз'яснення щодо окремих питань зарахування до спеціалізованих шкіл (класів) з поглибленим вивченням окремих предметів, гімназій (гімназій-інтернатів), ліцеїв (ліцеїв-інтернатів), колегіумів (колегіум-інтернатів) державної та комунальної форми власності»;

- *лист МОН України 1/9-322 від 18.05.2018* «Роз'яснення щодо порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у ЗНЗ в умовах повної або часткової інтеграції різних освітніх галузей»;

- [лист МОН України від 05.02.2018 №2.5-281 «Щодо тривалості уроків в інклюзивних класах та функціональних обов'язків асистента вчителя»](#);

- *лист ІМЗО № 22.1/10-1649 від 25.05.18 року* « Про оголошення висновків Конкурсних комісій щодо пропозицій до формування переліку підручників для 1 класу, які можуть друкуватися за кошти державного бюджету у 2018 році»;

- *лист ІМЗО № 22.1/10-1724 від 01.06.18 року* « Про проведення фінального етапу XXI Всеукраїнського турніру юних математиків імені М. Й. Ядренка»;

- *лист МОН України № 1/9-181 від 27.03.18 рок* у «Роз'яснення щодо освітніх програм, що не є типовими»;

- лист МОЗ № 111-01/89 від 29.03.18 рок у«Щодо медичних довідок для відвідання закладів освіти;

- наказ МОН № 551 від 31.05.2018 року «Про надання грифа «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» підручникам для 5 та 10 класів закладів загальної середньої освіти»;

- лист МОН України від 05.06.2018 № 1/9-376 «Про замовлення закладами освіти підручників для 5 та 10 класів».

Рекомендуємо спрямувати діяльність методичної служби закладів освіти на досягнення і підтримку високої якості освітнього процесу, заснованого на сучасній педагогічній парадигмі, новому педагогічному мисленні, індивідуальному стилі професійної діяльності педагога, а також сучасних педагогічних технологіях. Пріоритетними напрямками внутрішньошкільної методичної роботи повинні стати питання реалізації Закону України «Про освіту», науково-методичний супровід концептуальних засад Нової української школи (*новий зміст освіти, умотивований вчитель, наскрізний процес виховання, педагогіка партнерства, дитиноцентризм, сучасне освітнє середовище*), підтримка подальшого розширення та поглиблення професійних знань, умінь, навичок педагогів в системах неформальної та інформальної освіти.

Ефективно впроваджувати в систему міжкурсового періоду в роботі з педкадрами особистісно зорієнтований підхід, спрямовувати андрагогічну діяльність на розкриття сучасних підходів в організації освітнього процесу, зокрема з використанням інноваційних технологій, мультимедійних та програмових засобів навчання; формувати мотивацію на інноваційну діяльність, уміння здійснення самоаналізу та самооцінювання досвіду, сприйняття та використання в освітньому процесі доступних освітніх ресурсів.

Рекомендуємо постійно тримати в полі зору веб-сайт «Освіта.ua», де розміщені програми «Розвиток дитини» та «Підготовка до школи», що може скласти тематику роботи з учасниками освітнього процесу.

Список використаних джерел та літератури

1. [Закон України «Про освіту» \(№ 2145-VIII\), прийнятий Верховною Радою України 05.09.2017 і підписаний Президентом України 25 вересня 2017 року.](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19) [Електронний ресурс] –Режим доступу <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 року №87 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти» (Електронний ресурс) / Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF>

3. Державний стандарт базової та повної загальної середньої освіти (Електронний ресурс) / Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF>: www.mon.gov.ua.

4/ Державний стандарт початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2013 року, №607 [Електронний

ресурс]– Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/607-2013-%D0%BF>.

4. Постанова Кабінету Міністрів «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року» № 988-р — редакція від 14.12.2016.[Електронний ресурс] – Режим доступу: [/www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249613934](http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249613934).

5. Нова українська школа: поради для вчителя.(Електронний ресурс) – Режим доступу: <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/NUSH-poradnyk-dlya-vchytelya.pdf> / 207.

6. Нормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти в Україні. [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.ouo.gov.ua/.../85-normativno-pravove-zabezpechenny.

7. Освітні тренди. «Проект «На урок»» [Електронний ресурс]–Режим доступу: naurok.com.ua.

8. Типові освітні програми для 2-11 класів (Електронний ресурс)– Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/tipovi-osvitni-programi-dlya-2-11-klasiv>.

9. Дмитренко К.А. Звичайні форми роботи – новий підхід: розвиваємо ключові компетентності: метод. посіб. / К.А. Дмитренко, М.В. Коновалова, О.П. Семиволос, С.В. Бекетова. – Х.: ВГ «Основа», 2018. – 119 [1] с.: табл., схеми, рис. – (Серія «Нові формати освіти»).

Костикова І.І., Дерев'янка Т.Є. Дослідницька культура вчителів у системі методичної роботи школи / І.І. Костикова, Т.Є. Дерев'янка. – Харків: Вид група «Основа», 2018. – 128 с. – (Бібліотека журналу «Управління школою»; Вип. 5 (184)).